

БӨЛІМ: ЖАЛПЫ РУБРИКА

Психологиялық саулықты қалыптастыру принциптер

ЖАРИЯЛАНДЫ
14.12.2025СІЛТЕМЕ
<https://bilimger.kz/185814/>**Жумабаева Гульзат Муратовна**

Педагог- психолог

Актобе облысы, Темір ауданы, Шубаркудык ауылы

«Балауса» бобекжай-балабакшасы» МККК

КІРІСПЕ

Қазіргі қоғам жағдайында баланың психологиялық саулығын сақтау мен нығайту мектепке дейінгі тәрбиенің басты міндеттерінің біріне айналып отыр. Мектепке дейінгі жас – тұлғаның эмоциялық, еріктік және әлеуметтік қасиеттері қалыптасатын, психикалық даму үдерістері қарқынды жүретін ерекше кезең. Осы жаста баланың өзін қауіпсіз сезінуі, қоршаған ортамен жағымды қарым-қатынас орнатуы және өз эмоциясын түсініп, реттей алуы оның болашақтағы тұлғалық дамуына тікелей әсер етеді.

Психологиялық саулық – бұл тек психикалық бұзылыстардың болмауы ғана емес, сонымен қатар баланың ішкі үйлесімділігі, эмоциялық тұрақтылығы, өзіне және өзгелерге оң көзқарасы. Балабақша жағдайында психологиялық саулықты қалыптастыру педагогтің, психологтің және ата-ананың бірлескен, жүйелі жұмысы арқылы жүзеге асады. Осы тұрғыда психологиялық саулықты қалыптастыру принциптерін ғылыми негізде анықтап, тәжірибеде тиімді қолдану өзекті мәселе болып табылады.

Негізгі бөлім

Психологиялық саулықты қалыптастырудың алғашқы және негізгі **принциптерінің бірі** – баланың эмоционалдық қауіпсіздігін қамтамасыз ету принципі. Балабақшада бала өзін қорғалған, қабылданған және түсінілген жағдайда ғана психологиялық тұрғыдан жайлы сезінеді. Педагог тарапынан жылы қарым-қатынас, баланың жеке ерекшеліктерін құрметтеу, қатал жазалаудан бас тарту – эмоционалдық қауіпсіз ортаны

қалыптастырудың басты шарттары. Мұндай ортада бала қорқынышсыз өз ойын білдіріп, бастама көтеруге мүмкіндік алады.

Екінші маңызды принцип - баланың жеке және жас ерекшеліктерін ескеру принципі. Әр баланың темпераменті, эмоциялық реакциялары, қарым-қатынас стилі әртүрлі болады. Психологиялық саулықты қалыптастыруда барлық балаға бірдей талап қою емес, олардың даму қарқыны мен мүмкіндіктеріне сәйкес жұмыс жүргізу қажет. Бұл принцип баланың өзіндік «Мен» бейнесінің қалыптасуына және өзіне деген сенімділіктің артуына ықпал етеді.

Үшінші принцип - ойын әрекеті арқылы дамыту принципі. Мектепке дейінгі жаста ойын - баланың жетекші іс-әрекеті болғандықтан, психологиялық саулықты қалыптастыру да ойын арқылы тиімді жүзеге асады. Рөлдік, қимылды, сюжеттік ойындар барысында бала өз эмоциясын білдіруге, әлеуметтік рөлдерді меңгеруге және өз мінез-құлқын реттеуге үйренеді. Ойын баланың ішкі күйзелістерін жеңілдетіп, психоэмоциялық тепе-теңдікті сақтауға көмектеседі.

Төртінші принцип - тұрақты күн тәртібі мен болжамдылық принципі. Баланың психологиялық саулығы үшін күнделікті өмірінің белгілі бір тәртіппен ұйымдастырылуы аса маңызды. Күн тәртібінің тұрақтылығы балада сенімділік сезімін қалыптастырып, мазасыздық деңгейін төмендетеді. Бала күннің қалай өтетінін алдын ала білген жағдайда, оның эмоциялық күйі тұрақты болады және жаңа әрекеттерге оңай бейімделеді.

Бесінші принцип - жағымды әлеуметтік қарым-қатынасты дамыту принципі. Балабақшада бала құрдастарымен және ересектермен қарым-қатынас жасау арқылы әлеуметтік тәжірибе жинақтайды. Өзара сыйластыққа, ынтымақтастыққа негізделген қарым-қатынас баланың коммуникативтік дағдыларын дамытып, жалғыздық пен оқшаулану сезімінің алдын алады. Педагог балалар арасындағы қарым-қатынасты реттеп, жанжалдарды бейбіт жолмен шешуге үйретуі тиіс.

Алтыншы принцип - психологиялық қолдау және мадақтау принципі. Баланың жетістіктерін дер кезінде байқап, оны қолдау психологиялық саулықтың маңызды факторы болып табылады. Мадақтау баланың өзін-өзі бағалау деңгейін арттырып, жағымды эмоциялар тудырады. Алайда мадақтау шынайы әрі орынды болуы қажет, себебі шектен тыс немесе негізсіз мақтау кері әсер етуі мүмкін.

Жетінші принцип - отбасы мен балабақша арасындағы сабақтастық принципі. Баланың психологиялық саулығы тек балабақшада ғана емес, отбасындағы жағдаймен де тығыз байланысты. Сондықтан ата-анамен тығыз қарым-қатынас орнатып, психологиялық-педагогикалық кеңес беру, ортақ талаптар қою маңызды. Үй мен балабақшадағы тәрбие талаптарының үйлесімділігі баланың ішкі тұрақтылығын қамтамасыз етеді.

Қорытынды

Қорытындылай келе, психологиялық саулықты қалыптастыру – мектепке дейінгі ұйымдағы тәрбиелеу мен оқытудың негізгі бағыттарының бірі болып табылады. Баланың эмоциялық қауіпсіздігін қамтамасыз ету, жеке ерекшеліктерін ескеру, ойын әрекетін тиімді пайдалану, тұрақты күн тәртібін сақтау және жағымды әлеуметтік орта қалыптастыру психологиялық саулықтың басты принциптері болып саналады.

Балабақша жағдайында осы принциптерді жүйелі түрде жүзеге асыру баланың өзін сенімді, қорғалған және бақытты сезінуіне мүмкіндік береді. Психологиялық саулығы қалыптасқан бала жаңа білімді жеңіл меңгеріп, әлеуметтік ортаға оңай бейімделеді және болашақта үйлесімді тұлға ретінде қалыптасады.

ПАЙДАЛАНЫЛҒАН ӘДЕБИЕТТЕР

1. Жұмабаева Ә., Қожахметова К. Мектепке дейінгі педагогика. – Алматы: «Мектеп», 2019.
2. Нұрғалиева Г.Қ. Мектепке дейінгі жастағы балалардың психологиялық дамуы. – Алматы: «Білім», 2018.
3. Сағындықова А.Т. Балабақшадағы психологиялық саулықты қалыптастыру жолдары. – Алматы: «Өрлеу», 2020.
4. Құлманова Р. Мектепке дейінгі ұйымдағы тәрбиенің психологиялық негіздері. – Алматы: «Рауан», 2017.
5. Омарова Б. Баланың эмоциялық дамуы және тәрбие. – Алматы: «Атамұра», 2018.
6. «Мектепке дейінгі тәрбие мен оқыту» журналы. Ғылыми-әдістемелік басылым, №3, 2021.
7. «Балабақша әлемі» журналы. Республикалық ғылыми-практикалық журнал, №2, 2020.
8. Выготский Л.С. Баланың психикалық дамуының негіздері. – Мәскеу: Педагогика, 2016.